

A szociális munka aktuális nemzetközi kérdései – konferencia beszámoló

ABSZTRAKT

A cikk a szociális munka aktuális nemzetközi kihívásait mutatja be két 2025. évi szakmai konferencia tapasztalatai alapján. Kiemeli a globális krízisek – klímaválság, háborúk, gazdasági bizonytalanság – szociális következményeit, az antidemokratikus tendenciák erősödését, valamint a szakma társadalmi megbecsültségének csökkenését. Rávilágít a dekolonizáció szerepére és a szakember-utánpótlás válságára is.

10.14232/
ACTASANA.2025.2.42-46.

ABSTRACT

The article presents current international challenges in social work based on insights from two professional conferences held in 2025. It highlights the social impacts of global crises—climate change, wars and economic instability—the rise of anti-democratic tendencies, and the declining professional recognition of social work. It also underscores the relevance of decolonization and the growing crisis in workforce renewal. Keywords: social work, social policy, sustainability, global crises, climate change

KULCSSZAVAK

szociális munka,
szociálpolitika,
fenntarthatóság, globális
krízisek, klímaváltozás

SZERZŐI INFORMÁCIÓ Meleg Sándor¹

¹mesteroktató, szociális munkás
Szegedi Tudományegyetem,
Egészségtudományi és Szociális Képzési
Kar, Szociális Munka és Szociálpolitika
Tanszék,
<https://orcid.org/0000-0002-5300-9231>

Bevezetés

A hazai szociális munka és szociálpolitika elmélete és gyakorlata szempontjából is fontos nyomon követni a nemzetközi eseményeket. A 2025. év során lehetőségünk nyílt több nemzetközi szakmai rendezvényen részt venni, így tájékozódhattunk a nemzetközi szakmai helyzetről, aktuális problémákról. A szerzett ismeretek relevanciáját az adja, hogy számos hazai társadalmi folyamathoz kapcsolhatók, illetve mind az ellátórendszer, mind a szakemberképzés számára hasznosíthatók.

Az Inter University Centre Dubrovnik (IUC) 2025. szeptemberében rendezte meg a Social Work. Theory and Practice címet viselő szakmai tanácskozását, ezen jellemzően a közép-európai régió országaiból érkeztek szakemberek. Az International Federation of Social Workers (IFSW) európai regionális szervezete (IFSW Europe) pedig 2025. októberben Osloban tartotta küldöttgyűlését és szakmai konferenciáját. Jelen cikk e két konferencia tematikus kínálatából három, szakmailag releváns témát (a klímaválságot, az antidemokratikus folyamatok terjedését és a szociális munka válságát) mutatja be mélyebben.

Globális krízisek időszaka

A globális krízisek társadalomra, ehhez kapcsolódóan pedig a szociális ellátórendszerre, szociális munkára gyakorolt hatása egyre inkább központi témája a szakmai diskurzusoknak. A szociális munkát ma áthatják a 21. századi, egymást erősítő globális válságok: a háborús konfliktusok, a világjárványok, a gazdasági bizonytalanság, az éghajlatváltozás és annak társadalmi hatásai. A válságok szétörik a társadalmi kohéziót, növelik a bizonytalanságot, és erősítik a társadalmi polarizációt, amit súlyosbít, hogy a neoliberalizmus a korábban kiépített jóléti rendszereket gyengítette, így ez utóbbiak a válságok esetén nem tudnak kellő védelmet nyújtani, ennek okán a társadalmak egyre kevésbé képesek közösségi keretekben kezelni a problémákat (Lorentz, 2025).

A 2025. évben megrendezett konferenciákon a szakemberek közötti párbeszéd hangsúlyosan a fenyegető krízisekhez kapcsolódott, ezen belül megjelentek a globális éghajlatváltozás társadalmakra gyakorolt hatásai, az egyre szélesebb körben megerősödő antidemokratikus folyamatok, a háborús konfliktusok okozta humanitárius krízisek, a globális gazdasági és kulturális egyenlőtlenségek. Ezzel szemben a szociális munka hatékony fellépését akadályozza a szakma társadalmi megbecsültségének eróziója, a szakemberek utánpótlásának hiánya, amely hátráltatja a szociális munka társadalmi küldetésének érvényesülését.

Globális klímaválság és a szociális munka válasza

Az IFSW Europe 2025. évi szakmai konferenciájának fő témája a fenntartható jövő megvalósítása volt a társadalmi szinten. Az ember okozta globális éghajlatváltozás súlyosbítja a társadalmi egyenlőtlenséget, illetve a rosszabb szociális helyzetű, sérülékeny csoportoknak a klímaváltozásból fakadó hatásoknak való kitettsége sokkal nagyobb mértékű, miközben ellenállóképességük jóval gyengébb. Ebben a megközelítésben a globális éghajlatváltozás számos ponton érintheti az emberi, illetve a szociális jogokat is. Társadalmi szinten kell párbeszédet kezdeményezni az éghajlatváltozás szociális vonatkozásairól, kiemelten arról, hogy miként lehet a szociális munka világába integrálni a környezeti változások nehezen individualizálható kollektív felelősségét. A klímaváltozás ugyanis globális jelenség és kollektív szintű kockázat, az ellene történő fellépés viszont jelentős egyéni szintű döntést és beavatkozást igényel.

A szociális terület nemzetközi szakmai szervezetei már évekkel ezelőtt meghatározták a globális klímaválsággal kapcsolatos álláspontjukat és válaszukat, definiálták a folyamatban a szociális munka szerepét is (Tóth, 2022). Ugyanakkor az elmúlt években nemzetközi szinten sem sikerült érdemi változást elérni a klímaváltozás elleni fellépésben, illetve ennek szociális munkában való megjelenítésében, a hazai szakmai közegben pedig teljességgel marginális az öko-szociális téma.

Antidemokratikus társadalmi folyamatok

A fokozódó társadalmi polarizáció és az erre alapozó antidemokratikus tendenciák terjedése kihívást jelent a szociális területen. A szakmai egyeztetéseken több országból számoltak be a szélsőséges nézetek terjedéséről, az ezekhez kapcsolódó agresszióról, amelynek nem csak a sérülékeny társadalmi csoportok, hanem a velük kapcsolatban álló szakemberek is áldozatai lehetnek. Az európai államok közül többen kezdték meg a szociális ellátások visszavágását, ami elsősorban a bevándorlókat érinti. Ezzel együtt újra megjelent az érdemesség-érdemtelenesség kérdése a támogatások esetén, illetve a szociális juttatásokra jogosult csoportok közötti különbségtétel.

A dekolonizáció a szakmai konferenciákon az öko-szociális gondolat globális kontextusához kapcsolódva jelent meg, ugyanakkor tematikusan talán jobban illeszthető a demokratikus működés világához. A dekolonizációs szemlélet elsősorban azokban az országokban vált jelentőssé, ahol gyarmati történelmi háttér szerepel és számottevő az őslakos népesség aránya, illetve ahol jelentős a bevándorló származású lakosság. A dekolonizáció a társadalomtudományok területén tudományos, kulturális és szemléleti folyamat, amelynek célja a tágabb értelemben vett gyarmatosítás során kialakult tudásrendszerek, hatalmi viszonyok és gondolkodási struktúrák lebontása. A szociális munka területén ez magában foglalja a történelmi rasszizmus, a kizsákmányolás és a kulturális elnyomás elleni fellépést, a tudásrendszerek és a hatalmi viszonyok újragondolását, az „episztemikus erőszak” (a nyugati tudás kizárólagosságának) megtörését, illetve ezzel szemben a helyi tudások, értékek és gyakorlatok legitimálását és beépítését a társadalmi munkába (Kleibl, 2024).

A dekolonizáció paradigmáját tekintve általánosítható és használható akár a hazai szociális munka és oktatás területén is, hiszen alapvetően a kulturális dominancia megkérdőjelezése és felülvizsgálata áll a fókuszában. Ez a megközelítés a társadalmi kisebbségekhez való viszonyunkban releváns aspektus lehet, legyen szó akár kliensekről, akár a szociális munkán belüli viszonyokról.

A szociális munka válsága

A konferencia előadásokban és a szakmai beszélgetésekben megjelent, hogy sok országban a társadalmi problémák megoldásában egyre csökken a szociális munkába vetett bizalom. A társadalom egyre kevésbé hallgat a szociális munkásokra, a szociálpolitikusokra, a társadalmi problémákra adott válaszok egyre távolodnak a szociális munka értékeitől, alapelveitől és módszereitől, a segítő tevékenységek elé adminisztratív akadályokat állítanak. A szociálpolitika és a szociális munka szerepe a közpolitikák meghatározásában háttérbe szorul, és ez nem csak a politikai vezetők távolságtartásának köszönhető, hanem annak is, hogy a szociális szakma nem képes megfelelő módon reprezentálni az értékeit, céljait és

nem képes önmagát a társadalmi változáshoz szükséges mértékben megszervezni. Ugyanakkor az ilyen körülmények között fellépő problémák eredménytelen megoldásért a szociális szakembereket állítják be felelősnek, ami megalapozza a további, szakmai mozgásteret szűkítő intézkedéseket.

A fenti folyamatok érintik a szociális munka lényegét, hiszen az emberi jogi szemlélet alapvetően határozza meg a szociális munkát (Mapp, 2019), ahogyan a szociális igazságosság, az emberi jogok, a kollektív felelősség, a demokratikus részvétel értékei melletti kiállás is (Lorentz, 2025). A korábbi évek szakmai tanácskozásain is előtérbe került a szociális munka társadalmi-politikai aktivitásának kérdése, és abban ugyan van konszenzus, hogy szükséges a társadalmi kérdésekben a szociális munka elveszett aktivitását visszaszerezni, de ennek módszereiben nincs megegyezés.

A szociális munkások képzésével kapcsolatos workshop konszenzusa az volt, hogy minden országban jelentős visszaesés tapasztalható a szociális terület iránt érdeklődők számában, szignifikáns a szakterületről történő elvándorlás, és a szakember-utánpótlásban is számottevő hiány tapasztalható. A szakmából való kilépés okai alapvetően közös vonásokat mutatnak (alacsony anyagi megbecsültség, hiányzó presztízs, nagy munkaterhelés, kiégés), az utánpótlás kérdésében jelentősebb eltérések vannak az adott ország oktatási rendszerétől függően, illetve más-más megoldásokkal próbálkoznak (pl. oktatási költségek csökkentésével).

További fennálló probléma a fiatalok hiánya a szakmai érdekvédelemből, ezért az IFSW erre külön programot alapított. A New Social Work Network (NSWN) 2019-ben alakult az IFSW egyik kiemelt projektjeként azzal a céllal, hogy platformot és támogatást biztosítson a nemzetközi szakmai közösség iránt érdeklődő szociális munka szakos hallgatóknak és pályakezdő szociális munkásoknak. A csoport aktívan dolgozik azon, hogy minél inkluzívabban működjének és minél több fiatal szociális munkás csatlakozhasson hozzájuk szakmai tapasztalatoktól és a nyelvtudás szintjétől függetlenül. Az egyik fő üzenet, az hogy egyre nagyobb teret kapjanak az új és fiatal hangok, a szakmai közösség legyen nyitott az új generációk ötleteire, újító javaslataira és esetleges kritikáira. Fontos látnia a fiatal szakembereknek, hogy van helyük és terük a szociális munka formálásában, hogy a változás és a változtatási szándék értékes és elismert lehet.

A New Social Work Network a hazai szociális képzések hallgatóinak is lehetőséget kínál a nemzetközi kapcsolatok építésére, az aktivitás növelésére.

Irodalomjegyzék

Kleibl, T., Abay, R., A., Klages, A., Lugo S., R. (2024). Decolonizing social work, from theory to transformative practice. Bloomsbury, London. ISBN 978-1-3503-6646-6.

Lorenz, W. (2025). Challenges, Opportunities and Resilience in Contemporary Practice. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 12(1). <https://doi.org/10.29376/>

Mapp S, Mcpherson J, Androff D, Gatenio Gabel S. (2019). Social Work Is a Human Rights Profession. Soc Work. 64(3):259-269. <https://doi.org/10.1093/sw/swz023>

Tóth, A. P. (2022). A szociális munkások szerepe egy új öko-szociális világ létrejöttének előmozdításában: A Szociális Munkások Nemzetközi Szövetségének Nyilatkozata, 2022. május. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 9(2). <https://doi.org/10.29376/parbeszed.2022.9/2/>